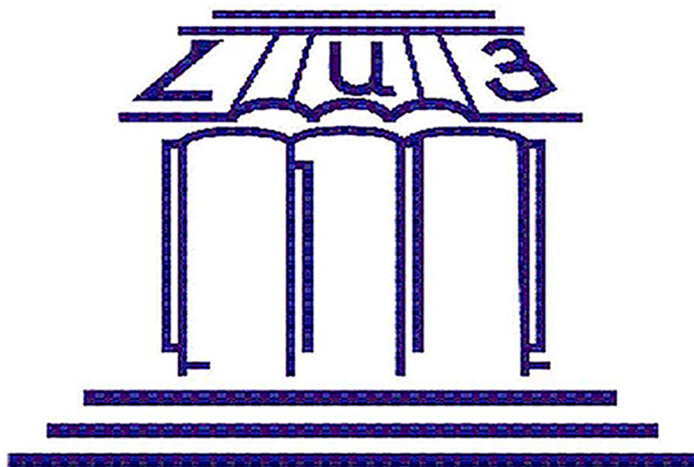




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

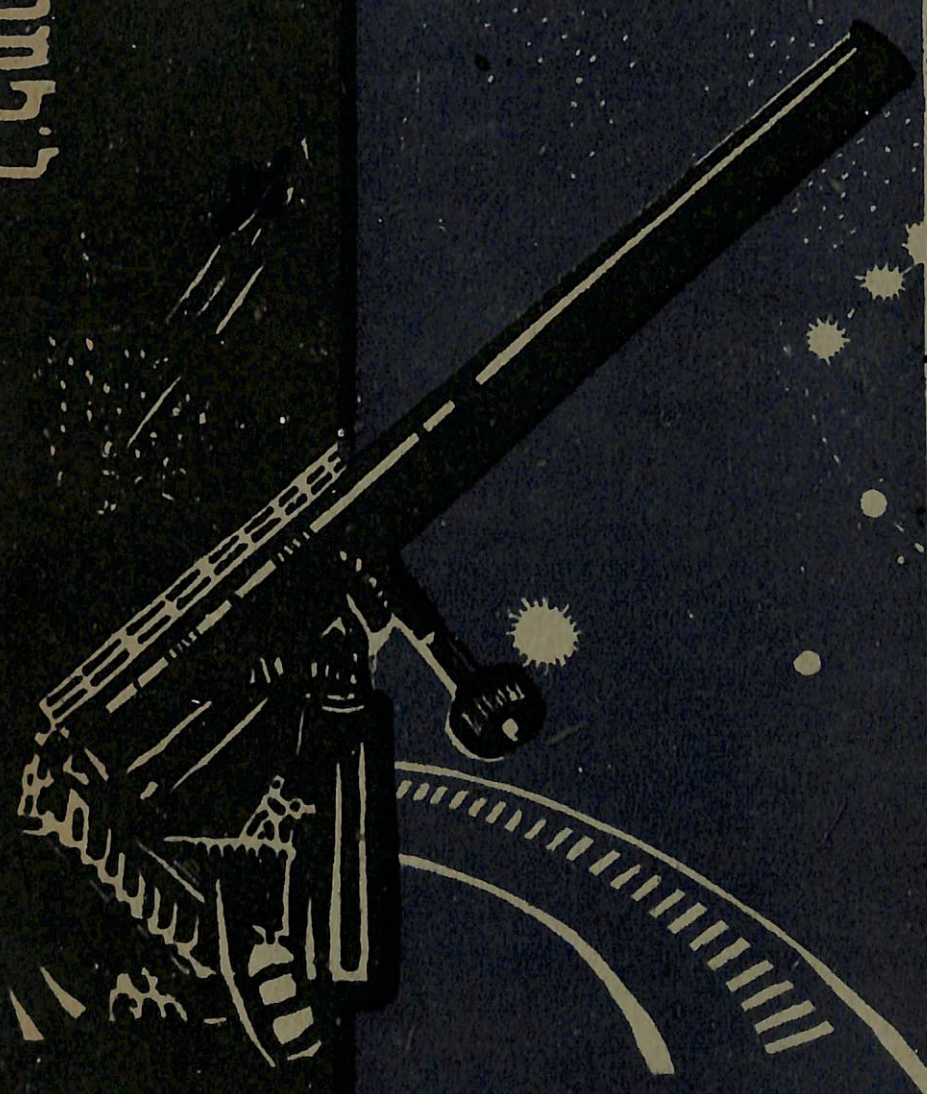
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԼԱՆԵՏԱՐԻԱ

891.71 5
4-25

ՀԱՍՏԻՆ



ՄԵՏՆՈՍ

1 9 3 2

ՅԵՐԵՎԱՆ

30 MAY 2011

ՄԱՆԿԱԿԱՆ-ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ

891.71 Ը
4-25

Լ. ԿԱՍՍՍԻԼ

ՊԼԱՆԵՏԱՐԻԱ

Թարգմ. Կ. Կ.

10343

ՊԵՏԱՐԱՆ
ՅԵՐԵՂԱՆ

1932

Պետերատի տպարան
Գլավլիտ № 6725/բ)
Հրատ. № 1808
Պատվ. № 4947
Տիրաժ 2000



54124-66

Սրբազրեց՝ Հ. Սառիկյան

Հանձնված է արտադրության 18/IX 1931 թ.
Ստորագրված է ապագրելու 10/XII 1932 թ.

Հին ընտանիքներում
լերեխաները մեծանում
են անկյուններում:

Սենյակն ունի ընդա-
մենը չորս անկյուն: Յե-
րեք անկյունում լերեխա-
ներին պառկում են: Այդ
անկյուններում նրանց
կանգնեցնում են պատի մոտ: Չորրորդ անկյունում լերեխաներն
իրենց մեղքերն են քափում: Չորրորդ անկյունում ապրում են սարդերն
ու աստված: Ամբողջ անկյունը զարդարված է սրբերի պատկերներով:
Պատկերների առջևում կախված են կանթեղ, իսկ յետևում՝ վուստայի
թելերից կախված են սարդեր և ճանճերի կմախքներ:

Յերեք լերեխաները վերջացնում են ազոթելը, վորպես քաղց-
րավենի, նրանց համար կարգում են մի հին, շատ հին գրքուկ:
Գրքուկում պատմվում է, ինչպես լերեխաներն առաջ չարութիւն
ելին անում, իսկ հետո ուղղվում են և դառնում շատ լավ լերեխաներ:
Նրանք կատարում դաճակով չեն ուտում, վախենում են աստծուց,
և գրքի ամեն մի լերեքը կարգալիս բացականչում են, «ամխ» և աչ-
քերը դեպի յերկինք են բարձրացնում:

Համարյա բոլոր հին գրքերում մարդիկ միշտ եյ իրենց աչքերը
բարձրացնում ելին դեպի յերկինք: Այդ նշանակում եր, վոր
նրանք խոսում են աստծու հետ:





Փանի մարդիկ հա-
վատում ելին ամեն մի
առասպելի, լերկինքը
համարում ելին աստված-
ների, հոգիների, հրեշ-
տակների և զանազան
սրբերի հանրակացարան:

Հուշներն ախպես ել անվանում ելին իրենց աստվածներին՝
«յերկրաբնակներ», ալսինքն լերկինքի բնակիչներ:

Քրիստոնյաները նույնպես լերկինք ուղարկեցին իրենց Քրիս-
տոսին:

Աղոթքների փոստի հասցեն ախպես կլինեն:

Յ Ե Ր Կ Ի Ն Ք
ՄԵԾ ԱՐՋԻ ՀԱՄԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿՅՈՒՆ
ՏԵՐ ԱՍՏՄՈՒՆ
ՀԱՆՁՆԵԼ ՀԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻՆ

Տերտերները հավատացնում ելին, վոր աղոթքը կարող են
տեղ հասցնել ամեն մի հասցեյով: Նրանք լերկնային նամակատար-
ներ ելին:

Հին իմաստասեր — խաղբյացիները լերկնքում մի ամբողջ կեն-
դանաբանական ալգի ելին գցել: Նրանք ասում ելին, վոր լերկնքում
աղբում են սուրբ կենդանիներ և հրեշներ: Այստեղ կալին և կա-
րիճներ, և առյուծներ, և ձկներ և ուրիշ զանազան հատուկ լերկ-
նային արարածներ:



Այստեղ տառ նկարված և խաղբյացիների աստղալից կենդա-
նաբանական ալգին:

Ուրիշները կարծում ելին, վոր լերկնքի վրա աստղերով գրե-
ված և ամբողջ աշխարհի և առանձին մարդկանց բաղդը: Աստղերով
գուշակում ելին, թե ինչ կարող և պատահել մարդու հետ: Յեթե
մարդս ծնվում եր բաղդավոր, աստղի տակ, նա կարող եր հան-
գիստ լինել իր գործերի համար: Այսպես ելին համոզում աստղա-
բաշխները, վորոնք աստղերով գուշակում ելին ախպես, ինչպես
սլաւով կախարդուհիները սուրճի մրուրով...

Աստղաբաշխներն արդեն մի քանի գործիք ունեյին՝ լերկինքը
գիտելու համար: Նրանք վորոշ լերկնային շարժման կանոնների մա-
սին վորոշ բան գլխի ելին ընկնում: Բալց ալգ ամենը դեռ շատ
հեռու լեր լերկնքի մասին իսկական գիտութիւն լինելուց տի-
յեզերագիտութիւնից:

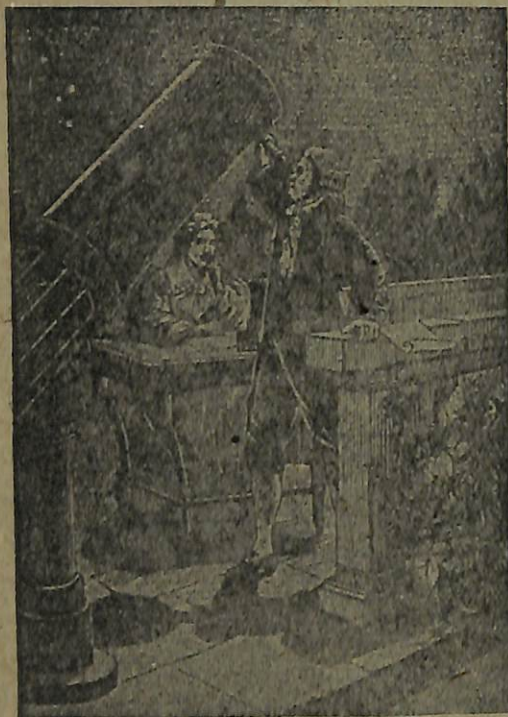
Գուշակութիւնը գիտութիւն չե:

Յեթն հազար տերտերներին, աստված է ստեղծել արեւը, լերկերը, լուսինը, մի խոսքով՝ ամբողջ աշխարհը, և այն եւ այնպիսի արագութեամբ, ինչպես ձվածեղն են լեփում:

Գիտութիւնը պարզել է, վոր փաստորեն լերկերն, արեւը և մյուս լուսատու մարմինները առաջ են լեկել շատ լերկար ժամանակ միլիոնավոր տարիներէ ընթացքում:

Գիտնականները վերջի վերջո հասկացան, վոր աստղերը շատ հեռավոր արեւներ են, և մի քանի անգամ մեծ են մեր արեւից:

Յերկնքի կազմութեան գաղտնիքն իմանալու համար մարդիկ հնարեցին խողորացնող հայելիներ ունեցող խողովակներ: Նրանք չէին գաւազակում, այլ ուսումնասիրում էին: Գիտնական աստղաբանները փոխադրեցին գիտնական աստղագետները: Յեւ սրանք իմացան, վոր աշխարհը շատ մեծ է: Միայն թե աստծու համար վոչ մի տեղ եւ չկար այնտեղ...



Այժմ անկյուններում մեծացող լերկաւորներն անգամ աչքերը կուշ ածելով, հարցնում են.

— Ինչպէս կարող է աստված լերկը դնել նստել, լերբ աշտեղ միայն ող եւ իսկ նրանից դեն իսկի ող եւ չկա: Մի աստղից մինչև մյուս աստղը աստղային դատարկութիւն է: Վոչ մի ջերմութիւն չկա:

Այսպիսով աստված մնաց առանց բնակարանի:

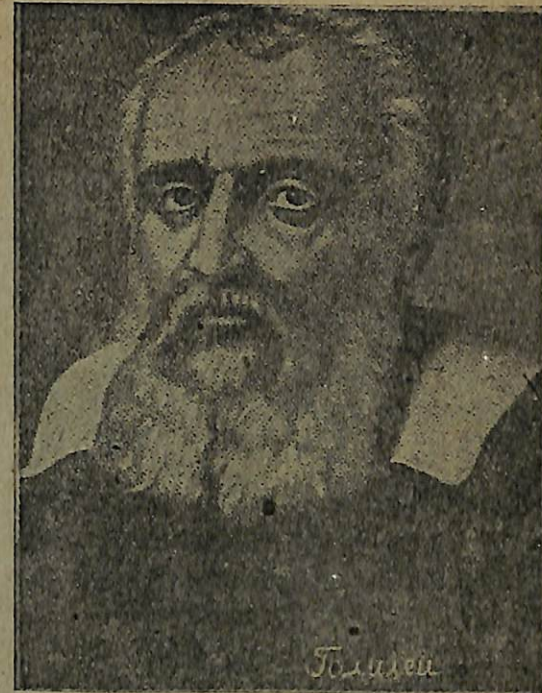
Յերկնքի հասցեներին սեղանում ստիպված լեղան գրելու:

«Հեռացել է առանց նոր հասցեն հայտնելու»:

— Ճիշտն աշտ է, վոր նա լերբեք եւ գոյութիւն չի ունեցել, — ասացին համարձակ մարդիկ:

Հենց այդ ժամանակ եւ մեծ գիտնական կոպերնիկոսն ոկսեց ապացուցել, վոր լերկերը պտտւում եւ Դե արեւը սրանից հետո իմացիր, թե վոր կողմը պետք է բարձրացնես աչքերդ դեպի լերկինք: Վորտեղ է վերեւ, և վորտեղ՝ ներքեւ:

Այս ամենն, իհարկե, աստիկ բարկացրեց քրմերին և քահանաներին: Չե վոր նրանք համոզում էին սովածներին ու չքավորներին հարուստների պատճառով լերկիւս վրա տանել բոլոր գրկանքները, վորպեսզի դրա փոխարեն մահից հետո շնան «լերկնային



թաղավորութիւն»:

Իսկ աստղագետներն իրենց խողովակներով լերկնքում վոչ մի տեղ չէին գտնում այդ թագավորութիւնը:

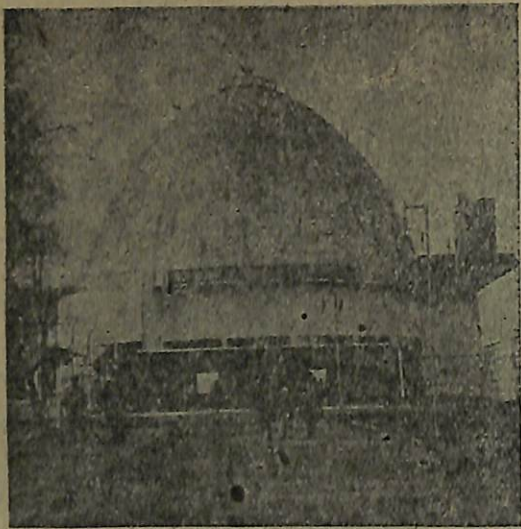
— Ներեցեք, սուրբ հայրեր, — ասում էին գիտնականները, — հապա մ.ր ե, աստված չի լերկում: Մենք ամբողջ լերկինքը խողարկեցինք՝ բաց, ներեցեք, աստծուն չտեսանք... Կարծես թե նա չկա...

— Ինչպէս եք դուք համարձակվում ձեր անմաքուր խողովակները ուղղել դեպի լերկինք, — աղաղակ բարձրացրին սուրբ հայրերը:

Գիտնականներին բռնում էին և ձգում բերդի Բարի Հոռմի պտպը հրամայում եր տանջել նրանց, վորպեսզի նրանք ասելին, թե լերկերը տափակ ե, իսկ նրա վերեւ լերկնքում նստած է աստված: Աստղագիտական գրքերն ալրվում էին: Շատ հաճախ եւ այդ գրքերի հետ միտտեղ խարուկի վրա ալրվում էին նաև նրանց հեղինակները:

Մեծ գիտնական Գալիլեյը, վոր աստղացեց լերկիւս պտտվելը, մեծ տանջանքներ կրեց: Նրան նստացրին բանա, բաց նա վոչ մի կերպ անձնատուր չէր լինում:

— Բաց և այնպէս նա պտտվում ե, — ասում եր Գալիլեյը:



Յեթե Մասկվայում
մարդ գիշեր ժամանակ
կուղբինսկու հրապարա-
կից իջնե ներքև, կարող
ե սաստիկ վախենալ:
Կուղբինսկու հրա-
պարակում հնչում ե առ-

յումի տհուլի մոնչո-
ցը... Այսինքն մոնչյունին
դժվարությամբ պատաս-
խանում ե արթնացած
վազրի վոռնոցը:

— Կպատահուտեմ...
մըթմըթում ե հովազը:

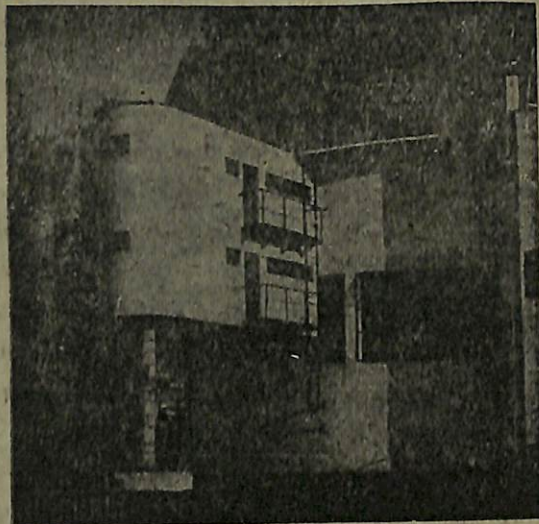
— Պահապան... —
Կարող ե կանչել վախե-
ցած անցորդը:

— Ընկեր միլիցիոներ,
ազատեցեք ինձ վայրի
գազաններից: Նրանք
հենց հիմա ինձ կլափեն...

— Հանգստացեք, քաղաքացի, — կպատասխանե միլիցիոները, —
աջ կողմով անցեք, վոչ մի բան չի պատահիր: Այդ Կենդանաբանա-
կան ալգում առյուծն անախորժ լերազ ե տեսել:

Կենդանաբանական ալգում (խակական ե վոչ թե խաղեկացի-
ների) ապրում են ամբողջ լերկրակնդիս գազանները:

Յուրաքանչյուր գազանի հատկացված ե ախպիսի անկյուն,
ինչպիսի անդում նա սովոր ե լեղել ապրել ապատության մեջ:



Հենց այդ Կենդանաբանական ալգում կողքին Մասկվայի Խոր-
հուրդը նորերս կառուցել ե մի մեծ տուն, վորի մեջ ապրում են
աստղերը, արևը, լուսինը ե մոլորակները...

Հասկանալի լե, վոր դրանք իսկական ստղեր չեն:

Այդ տանն ապրում են աստղերի պատկերացումները, վորոնք
բազմաթիվ միլիոն անգամ փոքրացված են:

Դա — աստղային կրկես ե:

Այն տունը, վորտեղ ապրում են աստղերը, կոչվում ե «Պլա-
նետարիա»:

Վրայից նա կափարիչի ձևով ծածկված ե բարձր վողորկ գլմ-
բեթով:

Նա նման ե կրկեսի գմբեթին, բայց ավելե մեծ ե ե սրածալը:

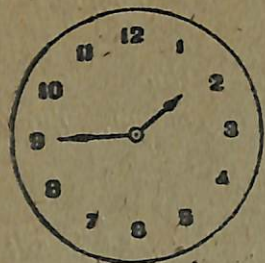
Նա փայլում ե, վորպես մի հսկայական արծաթե ձուռ, վոր
պատվանդանի վրայից ուռլ ծալքով ցցված ե դեպի վեր:



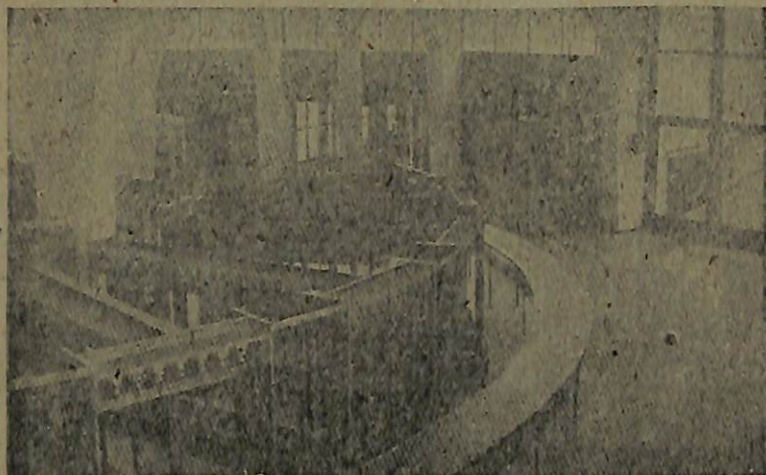
Այդ հսկայական կիսառվի մեջ ե հենց տեղավորված ամբողջ
աշխարհը, խաղալիք աշխարհը: Պլանետարիայի մոտով անցնող մար-
դիկ անպարման կանգ են առնում:

Փայլվող գմբեթը շատ հրապուրիչ ե:

Ի՞նչպիսի հրաքններ տես, վոր չեն կատարվում, նրա մեջ:



Մենք տոմս ենք վերցնում և անցնում հանդերձարանով: Այնտեղ գեղեցիկ կիսաշրջանաձև շարված են կախարանները: Մենք հանում ենք վերարկուներս: Անհամբերությամբ մեր մասները մեզ չեն հնազանդվում, իսկ կոճակներն ել չեն ուզում արձակվել: Հետո մենք վազում ենք սանդուխքով: Ախ, մի շուտ ե... շուտ... Սկիզբը ժամի յերկուսին ե:



Ծառայողը բաց ե անում սև կտորով ծածկված գուռը: Ահա... Վերջապես մենք գտնվում ենք կիսաձվի՝ Պառնեատրիալի գլխավոր կլոր դահլիճում: Վոչ մի տեղ լուսամուտներ չկան: Դահլիճում մութ ե: Մի ինչ վոր տեղից, վերից թե ներքից, չես կարողանում վորոշել, դուրալի խորհրդավոր լույս ե սփռվում: Շատ բարձրում, մեր գլուխների վերև, կամար ե կապել փայլուն առաստաղ կափաբիշ:

Դահլիճի պատը թանձր սև ե:

Վոչ մի տեղից վոչ մի հատիկ ճառագայթ ներս չի թափանցում: Այդ կլոր սև պատը դուռը նման պատում ե դահլիճը: Պատի վերևում, ափսոսեղ, վորտեղից սկսվում ե սպիտակ առաստաղը, ձրգվում ե սև խաղալիք՝ քաղաքը, փոքրիկ Մոսկվան: Տներ, աշտարակներ, արձաններ, ծխեկույզներ:

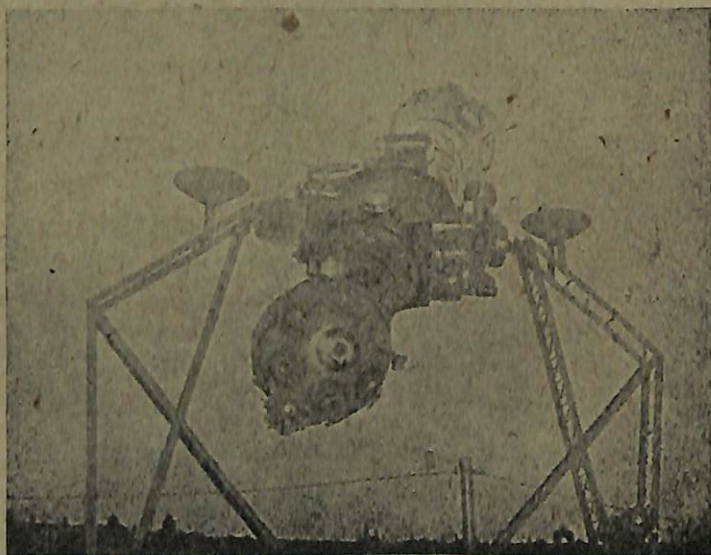


Ահա ձեզ փոքրիկ Կրեմլը, բոլորովին նման ե իսկականին: Յեթե կանգնում ես դահլիճի մեջ տեղում, թվում ե, թե բարձր տանից տեսնում ես ամբողջ Մոսկվան: Պետք ե վոր դրանց մեջ լինի նաև ահա տան տանիքը, վորտեղ մենք ենք ապրում: Բայց փնտռելու ժամանակ չկա...



Դռնիկի մեջ տեղում,
ցանցավոր վոտքերը լայն
դրած կանգնած և մի
զարմանալի մեքենա:
Ծաված վոտքերի վրա
դրված և նրա մեծ,
թեքված մարմինը:

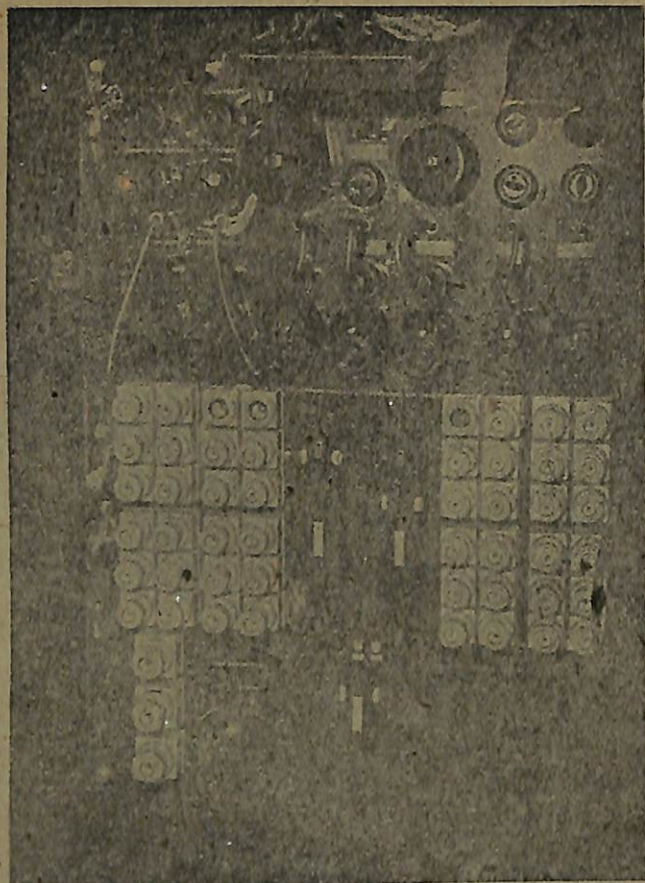
Ինչքան պտուտակ-
ներ, փորված քներ և
ցցված քներ ունի նա...
Մետադյա ժառանգի լեռնու-
ծալից հազցրած ևն լեռ-
կու մեծ սև զնդեր:



Քնդերը չուել են իրենց ապակե աչքերը: Նրանք նման են
չերկու հսկայական ջրասուլզների, վորոնց մարմիններն իրար են
կպել, իսկ գլուխները ջուկ են և փայտի վրա մարմնամարդություն
են կատարում:

Ջրասուլզների մեջ պահված և աշխարհիս մեխանիզմը, խաղալիք
լերկնքի մեքենայական բաժանմունքը: Այս գործիքը կոչվում և պլա-
նետարիա:

Այդ ջրասուլզներին պետք եր կոչել լերկնասուլզներ: Ջրասուլզ-
ներն իջնում են ծովի հատակը և մեզ պատմում են ստորջրյա լերկրի
կազմութան մասին: Իսկ Պլանետարիայի լերկնասուլզները մեզ
այժմ ցույց կտան լերկնային խորությունները:



Հասարակութեան նստելու տեղի կողքից, պատված է մի փոքրիկ գոգարիկ տեղ:

Այստեղ տեղավորված է լերկնքի և աստղերի գլխավոր վարչութիւնը:

Մի փոքրիկ, հասարակութիւնից ծածկված լամպոչկա լուսավորում է տախտակը, վորի վրա շարված են կոճակներ, կոճակների մոտ կախված են պղնձե փոքրիկ տախտակներ, վորոնց վրա մակագրված է լուսին՝ արև...

Այդ աստղերի բնակարանների մուտքի դուռն է Նա Նման է մարդկանց բնակարանի մուտքին: զանգի կոճակ է, իսկ կողքին ել գրված են ապրողների ազգանունները՝ Հովհաննեսյան, Պետրոսյան, Լեոնյան, Սահակյան... Մատով սեղմում ես կոճակը, իսկուհն

դուրս է գալիս ապրողը, իսկ այստեղ վոր սեղմում ես, դուրս է գալիս լուսինը:

Յերբ հասարակութիւնը նստում է, դուրս է գալիս «լերկնքի կառավարիչը» պրոֆեսոր աստղագետը:

Լույսը հանգչում է:

Դահլիճում բոլորովին մութ է: Կարծես բոլորն ել կուրացան:

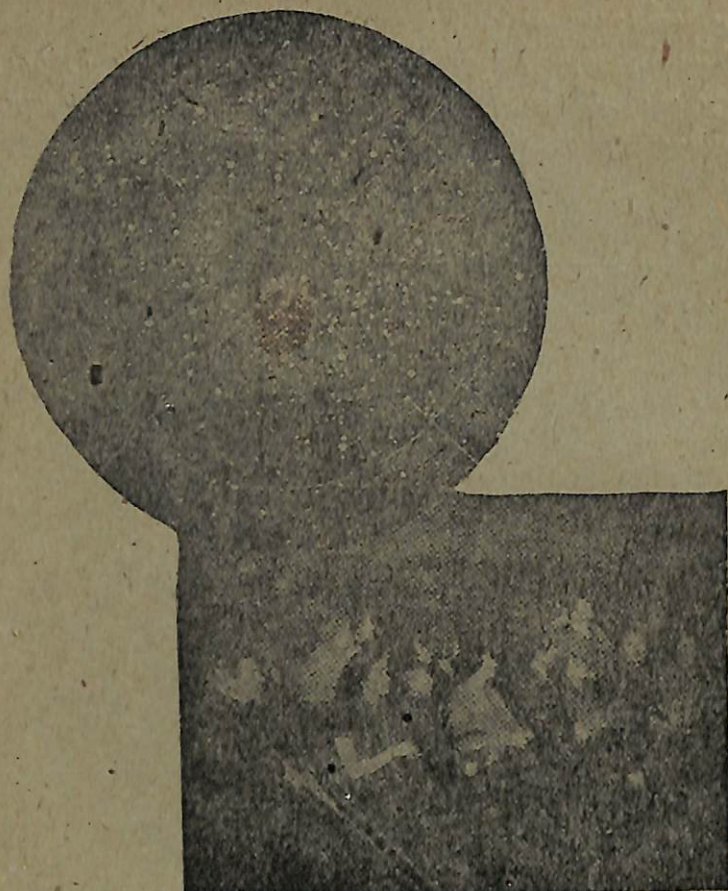
Վոչ մի տեղ մի հատիկ լույսի ճառագայթ չկա: Խավար է: Յեւ լուռ... սըսսա...



Հանկարծ լսվում է պրոֆեսորի ձայնը: Պլանետարիալի առաստաղն ահապես է շինված, վոր ձայներն արձագանք են տալիս և գալիս են ամեն կողմից:

Յեւ վորովհետև չորս կողմը բոլորովին խավար է, թվում է, թե խոսում է հենց ինքը խավարը:

— Ուշադրութիւն, - ասում է վերևից, ձախից և աջից պրոֆեսորը, լերկնքն եմ ցույց տալիս:



Յեւ այդ ակնաթարթին մեր գլխավերեւ վառվում են հազարավոր աստղեր: Կարծես առաստաղը չքացավ, իսկ նրա տեղը լեռնաց աստղալից չերկինքը...

Ծանոթ աստղերը մեզ աչքով են տեսնում:

Ահա մեծ արջի կաթն: Ահա թափած, գարմանից առաջացած հարթագոյի ճանապարհը: Փայլում է բևեռային աստղը:

Դուք հիշում եք հեքիաթներ իշխանական գլխակների և պալատների մասին, վորտեղ, իբր թե, առաստաղով աստղեր ելին զբոսնում...

Դրանք հեքիաթներ, հնարած բաներ ելին, իսկ ալստեղ, գահլիճում մեր գլխավերեւ փայլում է աստղալից իրականութունը:

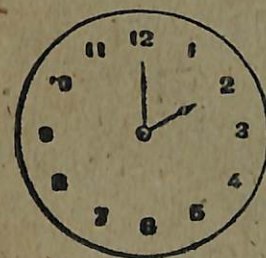
Բոլոր լերկնային գաղտնիքները խորհրդային աստղալից պալատի - Պլանետարիալի - առաստաղի վրա իրենց բացատրութունն են ստանում:

Պրոֆեսորի ձեռքում լերկաց մի խողովակ:

Մոդովակից ձգվում է, ինչպես ջրհան մեքենայից, լույսի բաբակ ճառագայթ: Կառավարիչը այդ ճառագայթը ման է տծում լերկնքի վրայով: Ճառագայթը զիպցնում է մի աստղի, տալիս է նրա անունը, տեսնում է քանի տարեկան է, ինչ ծագում ունի, վորտեղ է ապրում, ինչով երպարապումնա մինչև հեղափոխութունը...

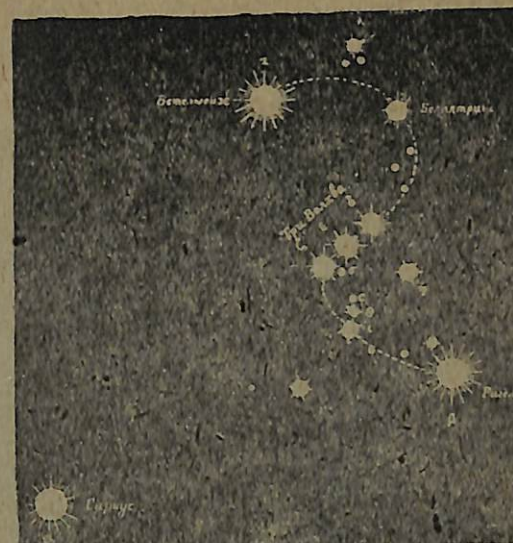
Հետո ճառագայթը զիպցնում է հարևան աստղին և ծանոթացնում է մեզ նրա հետ:

— Ահա ձեզ գոգիւս—արջ համաստեղութունը,— տեսնում է լերկնքի կառավարիչը: Ապա, ընկեր աստղեր, ցույց տվեք ձեր փառաթղթերը:



Աստղերի կողքին փայլում են նրանց անունները:

Իսկ չորս կողմը մեր վերևում խաղաղիւն Մոսկվայի գլխին, գահլիճում տիրում է փայլուն աստղալից գիշեր: Չի կարելի հավատալ, վոր մենք գտնվում ենք փակ շենքում, իսկ փողոցում այժմ ցերեկվա ժամի լերկունն է:



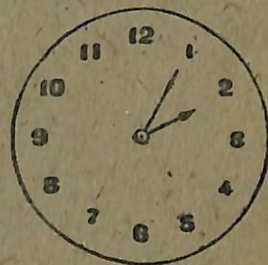
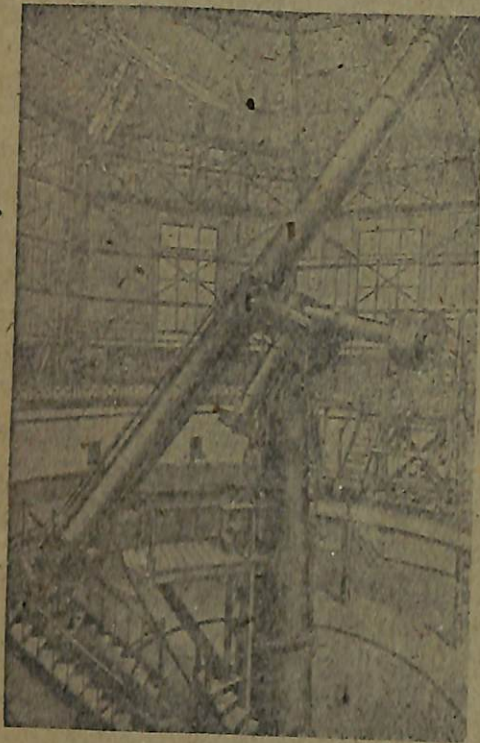
99-42145

Պրոֆեսորը սեղմում է կոճակներին մեկը և միաձուլված ջրասուղիների մետաղյա ընդհանուր փորն սկսում է հազիվ լսելի դրդաբար Ջրասուղիները կամեց-կամեց պտտում են, կարծես ողում լողալիս լինեն։ Նույն քոպելին բոլոր աստղերը շարժվում են իրենց տեղերից։ Յերկինքը կատարում է իր որական պտույտը։ Արեելքում ծագում են նոր աստղեր։ Մեզ բոլորիս թվում էր, վոր մենք զգում ենք, ինչպես պտտվում է յերկիրը։ Ահա... ահա... թռչում ենք ինչ վոր մի տեղ։ Խաղալիքային հրերիդոնի մի ծայրը սլանում է ներքև, մյուսը՝ վերև... Փալլիկյր ճիշտ էր ասում։ Ո՛ֆ, յերկիրը պտտվում է։ Ո՛ֆ... կրկին անգամ։ Նույնիսկ զուգիս մի փոքր պտըտվեց։

— Յերկու գիշեր անցավ, — ասում է պրոֆեսորը։

Մենք շատ վախեցանք։ Ինչ շատ ենք նստել։

Մեկն ուշացել է ճաշից, մյուսը՝ դպրոցից, յերրորդը՝ ծառայութունից։ Բայց փաստորեն անցել է ընդամենը մի քանի րոպե։ Պլանետարիայում ամբողջ տիեզերքը չափազանց փոքրացրած է։ Ժամանակն էլ այստեղ կարճ է։ Յերկրագունդը պտտվում է իր առանցքի շուրջը 24 ժամվա ընթացքում։ Այդպիսի մեծութուն ունեն իսկական յերկրային որ ու գիշերը, իսկ Պլանետարիայում որ ու գիշերն անց են կենում յերկու, յերեք րոպեյում։ Մենք դեռ ճաշի չենք ուշանա։

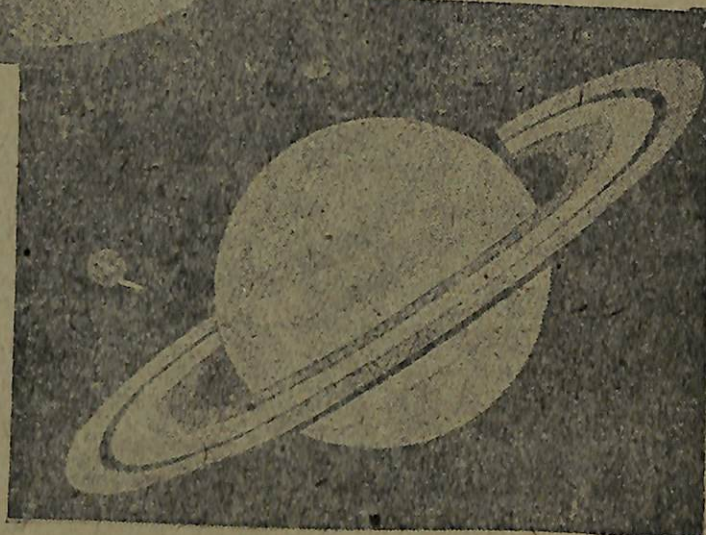
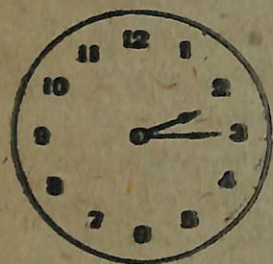


Աստղագետները շատ վաղուց յերկինքը լավ դիտել են չափազանց խոշորացնող խողովակների՝ հեռագիտակների միջոցով։ Նրանք իմացել են, թե ինչպես է շինված աշխարհ — տիեզերքը։ Նրանք ուսումնասիրել են յերկնքի որեքները, վորոնք առանց վորեւ ասածու ղեկավարում են աստղերը և ստիպում նրանց շարժվել։ Վորպեսզի մարդկանց համար պարզեն ամբողջ յերկրային կազմութունը և ցույց տան, վոր վոչ մի աստված էլ յերկնքում չկա, գիտնականները հնարել են «պլանետարիա» գործիքը, վորն իր տատաքինով նման է յերկվոտյակ — Ջրասուղիների «Պլանետարիա» գործիքի մեջ տեղավորված է հարյուր տասներկու պրոեկցիան լապտերի։ Այդ լապտերներն ուրիշ անունով կոչվում են նաև մոգական բաց գիտնականները բոլորովին չեն սիրում այդ խոսքը։

— Վոչ մի մոգական բան չկա, — բարկացած ասում են նրանք, — միայն հեքիաթների մեջ է լինում մոգութունը... Իսկ սրանք ուղղակի պրոեկցիոն լապտերներ են։ Վոչ ուր մոգական։ Ահա թե ինչ։



Հավ. հարյուր տասներկու վոչ մոգական լուստերները Պլանետարիալ առանձնադիվրացուց են առիս հինգ հազար չորս հարյուր առաջերևմտորակներ Գործիքի բոլորմասերն են ճշտութամբ լինթարկվում են աստղագիտությանը, իսկ այդ ամբողջ շարժումը դե-



կավարում և պրոֆեսորը, սեղմելով մեկ ալս, մեկ ալն կոճակը: Պրոֆեսորը սեղմում և կոճակը, — ծագում և լուսինը:

Լուսինը վազում և լերկնքով: Նա շտապում և, վորպեսզի մենք չուշանանք ճաշից: Ահա նա նիհարեց ու դարձավ մանգաղ: Հետո նորից սկսեց թշերն ուռցնել... Պլանետարիալի դահլիճում մի ամբողջ ամիս անցավ, թեև մենք այստեղ նստած ենք ընդամենը տասնհինգ րոպե:

Բայց այդ դեռ բոլորը չե: Ծագում և հակադական լուսին: Այդ ձևով կարող ենք նրան տեսնել հեռագիտակով:

Այժմ մենք տեսնում ենք նաև ուրիշ լերկնալին մարմիններ, վորոնց լերբեք չեղինք կարող ալսպես դիտել հասարակ աչքով:

Մեզ ցուց են առիս Սատուրն մոլորակը, վոր շատ նման է մի հակադական հուր:

Յերևում և աստղերի մշուշապատ կծիկը:

Սարգերի խիտ շարան և սոսկալի շիկացած տաք գոլորշիներ...

Յերկնքի վալիչը լերկնքով բաց և թողնում մոլորակներ: Նրանք վազում են ալսպես, լինչպես՝ կրկեսի սովորած ձիերը, իսկ Մերկուրի մոլորակը քմահաճ ձիու նման կանգ և առնում, լետ — լետ և գնում, տալա կրկին առաջ վազում լերկնքով:





Պրոֆեսորը հանկարծ
ասում է՝

— Մեկնեցեք Հյուսիսային բևեռ Աշխարհիս
զագաթը: Տեսնենք, ահա-
տեղ յերկինքն ինչպիսի՞
տեսք ունի:

Յե՛վ ահա յերկինքը գնում է մի կողմ:

Մենք սլանում ենք ավելի արագ, քան ամենատարագրեթաց
վազքի տվածմորիլը: Բեկեռային աստղը կանգնում է հենց ճիշտ
մեր գլխավերևը:

Մենք արդեն բեկուռմն ենք:

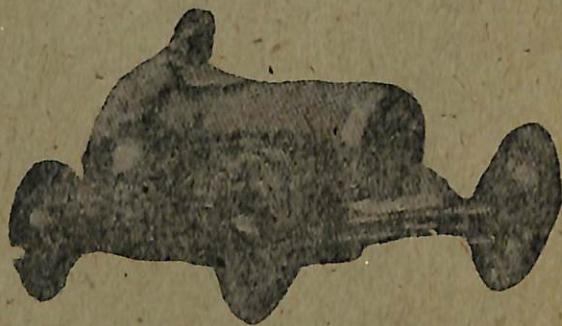
Մենք հենց ալդպես ել կտեսնեցինք յերկինքը, յեթե տարե-
լիս լինեցինք բեկուռմ:

Վորպեսզի տեսնենք ալդ յերկինքը, մարդիկ ամիսներով վրտ-
քով ճանապարհ ելին գնում սառցե անապատներով: Մարդիկ
գնում ելին շներով, նավերով և դահպկներով (լիժաներ):

Նրանք սառցե լեռների վրայով թռչում ելին ողապարիկներով,
սավառնակներով և դիրիժաբլներով:

Իսկ Պլանետարիան մի քանի ըոպելում մեզ հասցրեց ալդտեղ:

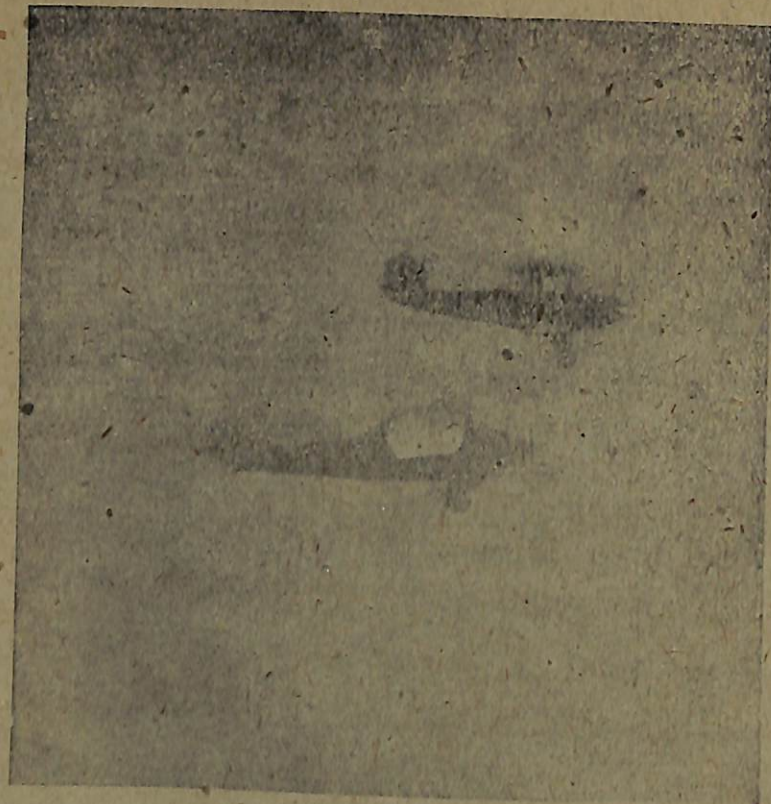
Ահա թե ուր կարելի
է գնալ Պլանետարիայի
տոմսակներով:



— Ահ... ինչո՞ւ աչքս ցրտեց: Սառը քամին փչեց... Մի՞թե
մենք Դսկապես գտնվում ենք բեկուռմ:

— Վոչ: Ալդ նրանից է, վոր մեկն անդգուշությամբ բացեց
դանլինի դուռը և միջանցիկ քամին փչեց: Յե յեթե դուք մրսեք և
հարբուխ ստանաք, կարող եք ասել, վոր հարբուխը ստացել եք
Հյուսիսային բևեռի յերկինքի տակ:





Մենք արդեն նորից ենք պահում... Պլանետարին մեզ թրոց-
նում, և դեպի հարավ Մենք ավելի արագ ենք թռչում, քան ա-
մենահամարձակ ոդաչուն:

Ծանոթ սարդերը չքանում են:

Ու, ու, ու, բռնեցեք, բռնեցեք... Յերկուս Արջերը, և Փոքրը
և Մեծը՝ փախչում են:

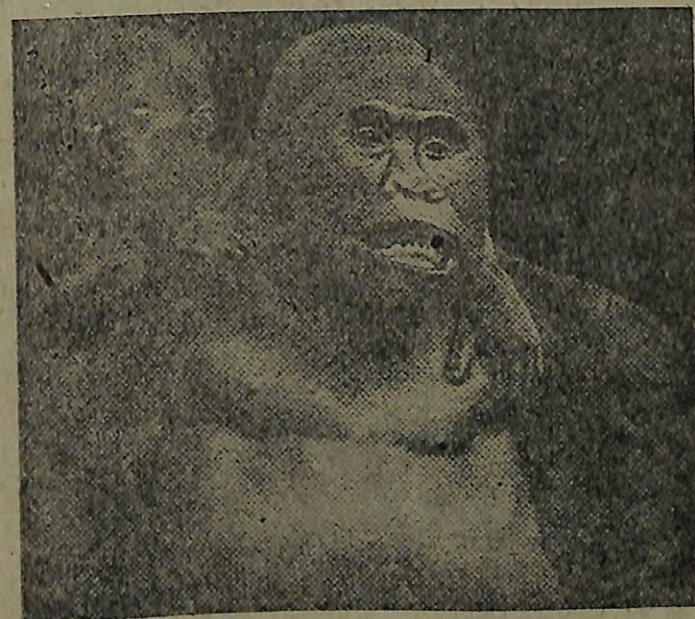
Անադմուկ վազքը վերջացավ:

Մենք գտնվում ենք յերկրագնդի մյուս մասի վրա:

Մեր վերևում արդեն փայլում և հարավային կիսագնդի չտես-
նված խիտ աստղալից յերկինքը: Փայլվում են մեզ անծանոթ արե-
վադարձի աստղերը:

Այդ աստղերի տակ բուսնում են արմավենիներ, ապրում են վալ-
րենիներ, փղեր, ծամածուլ թյուններ են տնում գորիլլաները:

Լավ և, վոր մենք վերարկուներս թողինք կախարանում, թե
չե արևադարձային յերկրում թերևս շոգ կլինեն, կքրտնեյինք...

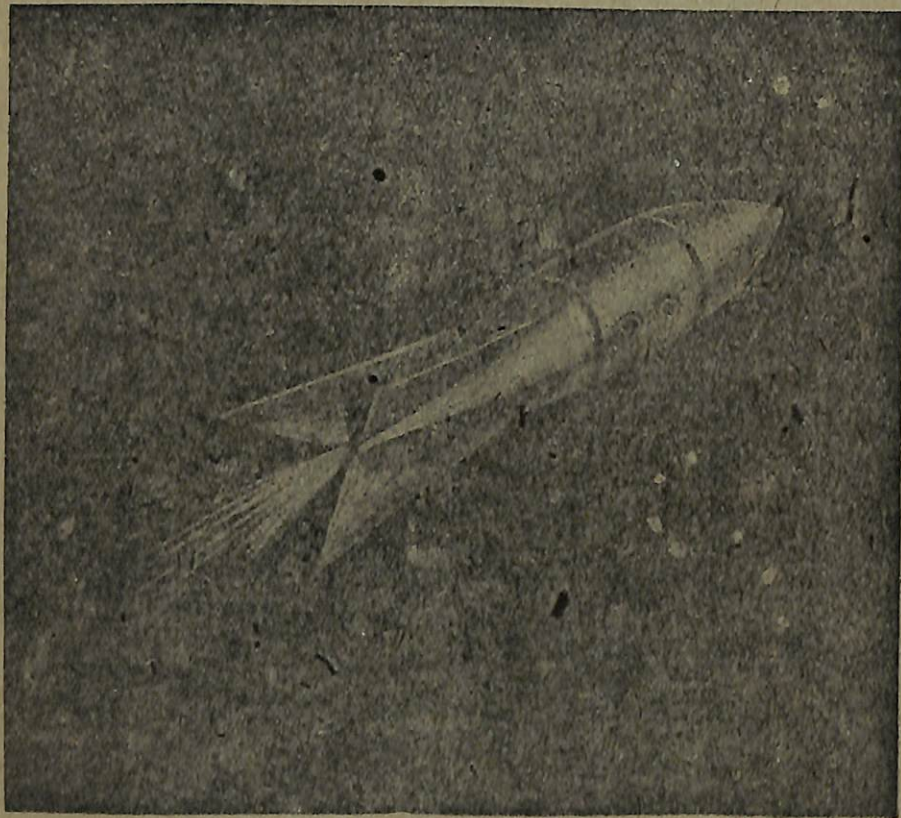


Պլանետարիան ամենամարագընթաց մեքենան է աշխարհում: Վոչ մի ստվառնակ, նույնիսկ հրթիռ, չեն կարող յերբեք յերեք ըոպելում բեռնից մեզ հասցնել արևադարձային յերկիր: Բայց... Թույլ տվե՛ք: Թույլ տվե՛ք, ընկեր յերկնքի կառավարիչ, ալս լինչ ե:

Մի կողմից մենք տեսնում ենք տարրինակ սե, յերբեք չտեսնված յերկնք... Հսկայական, հինգ—տասն անգամ սովորական լուսնից մեծ լուսին, վոր լողում է սրածալը սարերի վրայով:

— Ահա մենք գտնվում ենք լուսնի վրա, հանգիստ ասում է պրոֆեսորը:

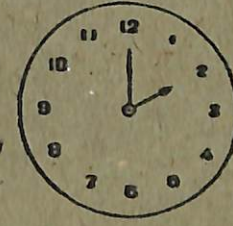
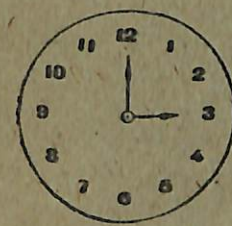
— Լուսնի վրա... Ահա թե ինչ: Բարի գալուստ: Իսկ վորտեղ է մեր յերկրագունդը:



— Յերկրագունդը... Ահա նա, մի հսկայական լուսնի նման, լողում է մեր վերևում: Տես, յերևում են Աֆրիկան, Ասիան և Յեվրոպան: Ահա աշտեղ Մոսկվան է... Մեզ ճաշի յեն սպասում:

Պրոֆեսորը խոստանում է, վոր ապուրը դեռ չստուծ, մենք արդեն տանը կլինենք: (Այդ շատ լավ է, թե չե գրոսնելով յերկնքում, մենք բավական սովել ենք):

Պլանետարիան մեզ վերադարձնում է յերկրագնդի վրա, իսկ պրոֆեսորը նոր—նոր անակընկալ բաներ է պատրաստում մեզ համար: Նա որը հետ է շրջում: Ժամանակը յետ է դառնում: Ժամացույցի սլաքները շարժվում են աշից դեպի ձախ 12, 11, 10... 9 1/2, 9... շարաթ, ուրբաթ, հինգշաբթի, չորեքշաբթի... հունիս, մայիս, ապրիլ, մարտ... 1930, 1929, 1928, 1927, թիվ... Միլանավոր տարիներ յետ յենք վազում:

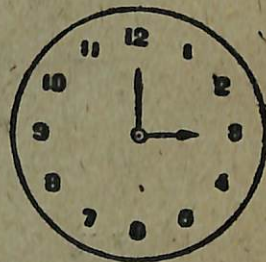
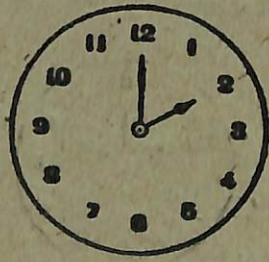
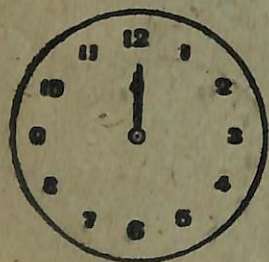




Այս լեռկինքը վուչ մի մարդ չի տեսել, վորովհետև այն ժամանակ մարդիկ դուրսնուհանում էին, ունեցել էին Մհերի, սարսափելի և հրաշակալական հրեշներ ելին ապրում այդ ժամանակ լեռկրազնդի վրա: Հասակով նրանք ութ հարկանի տանից ել բարձր ելին: Մեզ ցույց են տալիս բրոնտոզավրներ և ցերատոզավր:

Յերկինքը նորից պատվում է, բայց այժմ ժամացույցը շիտակ է աշխատում: Որեք, շաբաթները և ամիսներն արդեն զնում են թռչել: Ինչպես հարկն եր:

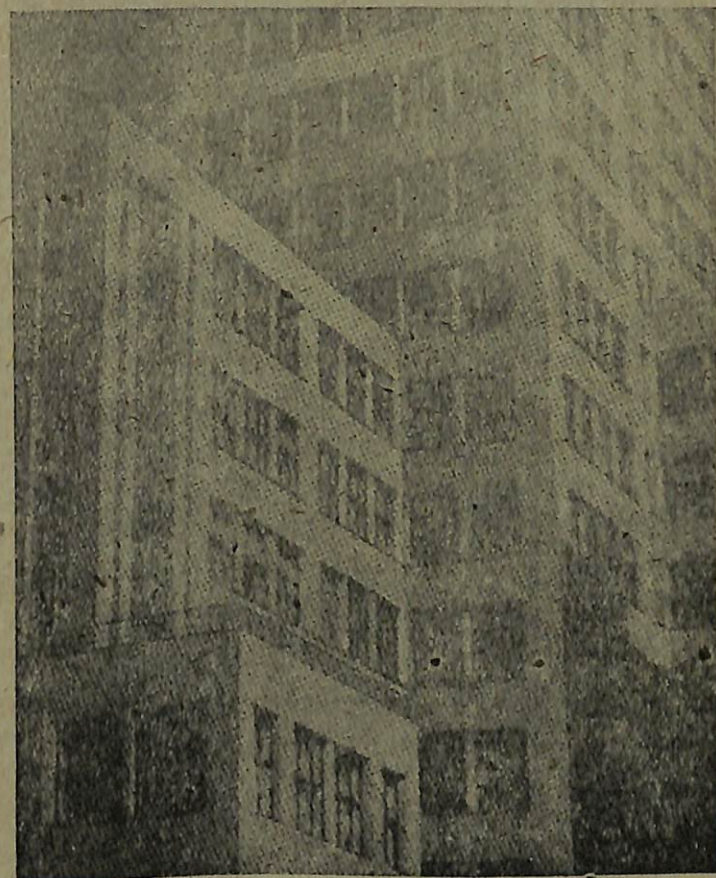
Չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ... մարտ, ապրիլ, մայիս, հունիս, 1927 թ. 1928, 1929 թվի...

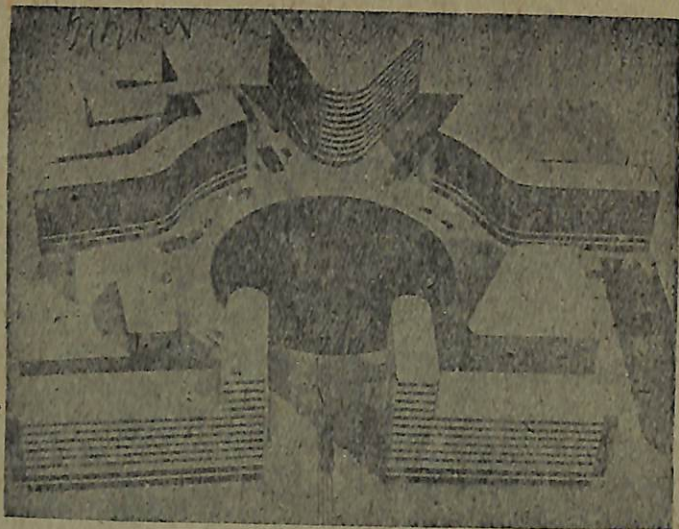


— Ապա, վոր թվականն է այժմ, — հարցնում է պրոֆեսորը:
— 1930, — պատասխանում ենք մենք:
— Վուչ, սխալվեցիք, — հաշտացնում է պրոֆեսորը:
— Մեր դահլիճում այժմ 1933 թիվն է: Ահա, ձեզ 1933 թվականի լեռկինքը:

1933 թվի հնգամյակի վերջին տարին է:

Այդ լեռկինքը պետք է իրար միացնի նոր հսկայական շենքերի տանիքներ:





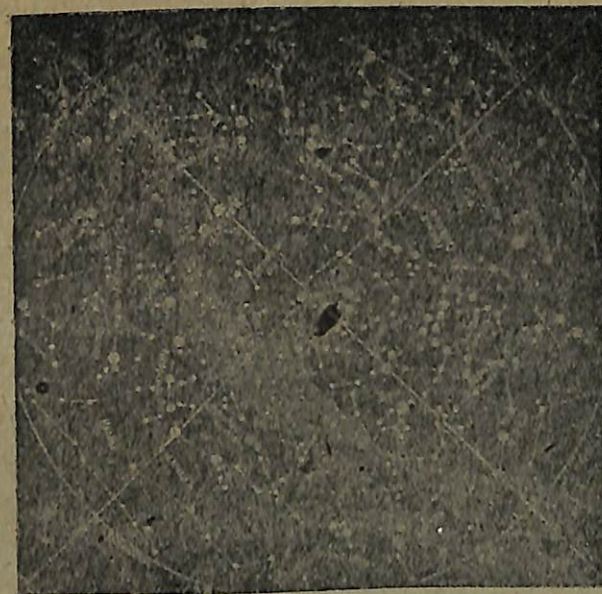
Այդ աներն առաջիմս միայն ցույց են տրված հնդամյակի գծադրերում: 1933 թվին նրա՛ք տրագ պետք է կառուցված լինեն այն յերնքի տակ, վոր ցույց է տալիս պրոֆեսորը:

Մեր առաջ նստած է մի հսկաների, վորն այն ժամանակ պետք է դառնա պիոներ: Մեղանից ձախ նստած է մի պիոներ, վորը 1933 թվականին ալդեն պետք է լինի կոմյունիստական:

Մեր յետևում նստած է մի ծեր մարդ:

— Յեթե ապրեմ մինչև հնդամյակի վերջը, — հառաչում է նա, — կտեսնեմ այդ յերկինքը...

Անպարման կապրեք, քաղաքացի: Չե վորմեր հնդամյակը պետք է կատարվի 4 տարում: Նա վերջանալու յե 1932 թվին:



այիս 1931
որ, —ասում է պրո-
ֆեսորը, —հարգազորի
ճանապարհից մնաց
նշմարելի, գունատ
փրփուր: Աշխարհից
մթությունը չքացավ:
Համաստեղություն-
ների հետքերը դառ-
նում են անհատելի:
Կամաց-կամաց լու-
սանում է յերկինքը,
կապույտ գուն է ստա-
նում: Մեկը մյուսի յե-
տևից անհետանում են

աստղերը: Հորիզոնի
վրա ավելի ու ավելի
նշմարելի յե դառնում
կրեմլը: Արագ լու-
սանում է: Վարդագուն
տրշալույսը չերմա-
ցնում է արևելքը: Դահ-
լիճում ծագում է արև:
Այդ իսկ ըոպելին յեր-
կինքը չքանում է մեր
գլխավերևում: Մենք
նորից տեսնում ենք
առաստաղը — կալիա-
սիչը:



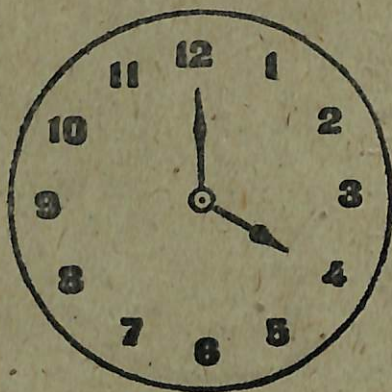
Պրոֆեսորը վերջացնում է դասախոսութունը: Յերկվորյակ—
ըրասուղները դադար են առնում, վորոնք քիչ առաջ շուռ ու մուռ
էին տալիս յերկինքը: Փամի չորսն է: Յերկու ժամվա ընթացքում
մենք կարողացանք դիտել ամբողջ յերկինքը, աստղերը, և մոլորակ-
ները, բարձրացանք լուսնի վրա, տեսանք բրոնտոզավրներ և հնգա-
մյակի վերջին տարին:

Դուրս ենք գալիս փողոց:

Պարզ արև որ է: Կենդանաբանական ալդում մոնչում է առ-
յուծը: Կարծես թե ախտեղ կենդանացել է Արջ... համաստեղու-
թյունը: Իսկ բրոնտոզավրերը չառ վաղուց վոչնչացել են Կուզրին-
սկու հրապարակում, նրանցից մի հատ էլ չկա:

Բանվորները կառուցում են մի բարձր տուն, վոր 1933 թվին
հասնելու լի յերկինք: Փոքրիկ, անուշ, գունատ լուսինը վաղեմի
ծանոթի նման ժպտում է հեռվից: Տրամվայները մոլորակների նման
շարժվում են այս ու այն կողմը: Միլիցիոները ղեկավարում է փո-
ղոցի շարժումը:

Մենք ճաշին հասանք ճիշտ ժամանակին: Լավ է ապրել մեր
մոլորակի վրա: Հատկապես, յերկրագնդի այն մեկ վեցերորդի
վրա, ուր մարդիկ դեպի յերկինք են դառնում վոչ թե տան անկյուն-
ներում, այլ Պլանետարիայում:



3595

9500 60 400.

КАСБИЛЬ-ПЛАНЕТАРИЙ ГИЗ ССРА ЗРИВАНЬ
1932